

ISU

INTERNATIONAL SCIENTIFIC UNITY

**XX INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE
«Scientific Research: Modern
Challenges and Prospects»**

**April 24-26, 2024
Prague, Czech Republic**

ISBN 978-617-8427-12-2

Conference name -« XX Міжнародна науково-практична конференція : scientific research: Modern challenges and prospects»

Section name – Економіка

ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Іванісов Олег

кандидат економічних наук, доцент
кафедра соціальної економіки
ivanisovoleg@ukr.net

Лугова Вікторія

кандидат економічних наук, доцент
кафедра соціальної економіки
viktoriiia.luhova@hneu.net

Семенченко Андрій

кандидат економічних наук, доцент
кафедра соціальної економіки
semenchenko_av@ukr.net

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

Одним із основних мотивів діяльності людини і людського суспільства є потреба забезпечення безпеки. Розвиток і вдосконалення соціально-економічних систем не може повністю вирішити проблему безпеки, постійно виникають нові види небезпек, у тому числі і соціальні. Складна ситуація в національній соціально-економічній системі України сьогодні зумовлює нагальну потребу пошуку методів та способів забезпечення соціальної безпеки на всіх рівнях.

На сучасному етапі розвитку нашої держави існує чимало чинників, які сприяють появі різних загроз та проблем на рівні держави, суспільства та громадян. Серед найбільш небезпечних соціальних загроз експерти поставили збройний конфлікт на Сході України (72,4%), який ще з 2014 року став реалізованою загрозою посягань із боку окремих груп осіб на права і свободи громадян, державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України. Негативними наслідками дії цієї загрози є «втрата людського потенціалу через загибель громадян України, різке погіршення стану здоров'я, тривала нестабільність, масове переселення населення, руйнування житла, втрата роботи, зростання бідності, зокрема поява “нових бідних”, зростання злочинності тощо. Поряд із негативними соціальними наслідками поглиблюється у країні економічна та екологічна криза, не реалізується інноваційний розвиток тощо» [1].

Воєнні дії та збройний конфлікт в Україні тривають ще з 2014 року, однак з повномасштабним вторгненням РФ у 2022 році зріс негативний вплив на безпеку нашої країни в цілому та окремих осіб зокрема. Суттєво зросла

кількість випадків фізичного знищення людей, вимушеної міграції, відпливу населення за межі країни. Наслідком тривалої дії стресогенних чинників стало різке погіршення психічного та фізичного стану здоров'я громадян України, що в свою чергу привело до зростання загальної захворюваності та смертності населення. Збройний конфлікт неминуче пов'язаний із зростанням кількості осіб, які отримали поранення і травми, що збільшує навантаження на систему соціального захисту. Великою проблемою є обмежені можливості залучення психологічної допомоги при адаптації учасників бойових дій до мирного життя після участі в бойових діях та психологічної допомоги особам, які знаходилися в окупації.

З початку російського повномасштабного вторгнення в нашу країну питання захисту соціальних прав людини набувають особливої актуальності, враховуючи вимушене переміщення мільйонів осіб, необхідність організації евакуації, втрату багатьма житла, майна, роботи та засобів до існування, фізичного та психологічного здоров'я тощо.

У публікації Бойди С. зазначається, що до переліку загроз та чинників формування соціальної безпеки людини, які існували до війни, а саме: низький рівень доходів населення через наявність проблем безробіття та часткової зайнятості; значне соціальне розшарування суспільства; низький рівень та/або ускладнений доступ до освіти в суспільстві; низький рівень та/або ускладнений доступ до медицини в суспільстві; несприятлива демографічна ситуація; порушення екологічних норм і стандартів, сьогодні додаються загрози, які виникли під час війни, до яких належать: невизначеність майбутнього; небезпека втрати фізичного та ментального здоров'я; небезпека втрати житла; продовольча небезпека; порушення прав і свобод людини, у тому числі фізичне насилля; посилення соціальних конфліктів через військову агресію [2].

Одним з головних викликів для України в сучасних умовах лишається функціонування системи соціального захисту на належному рівні та підтримка осіб, які постраждали від військових дій. Сьогодні перед вітчизняною системою соціального захисту гостро постало два основних завдання: можливість здійснення передбачених законодавством соціальних виплат, допомог та пенсій, своєчасне надання соціальних послуг, а також забезпечення підтримки особам, які постраждали від збройної агресії та внутрішньо переміщеним особам.

Як показав аналіз інформаційних звітів стосовно соціального захисту в Україні, суттєвих змін або нововведень у системі соціального захисту не було впроваджено, єдине виключення – трансформація щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам на допомогу на проживання і фактичне скасування критеріїв її отримання, які діяли раніше. Було здійснено оперативне та успішне внесення змін до національного законодавства щодо подальшого продовження отримання усіх соціальних виплат, пільг, допомог, які були призначені раніше та забезпечено можливості продовжити дію деяких медичних документів, зокрема щодо підтвердження групи інвалідності. Крім цього, представниками українському уряду було вибудовано систему розподілення допомоги від міжнародних організацій та інших країн

постраждалим від війни особам з метою максимального охоплення уразливих категорій населення по всіх регіонах та обмежити можливість отримання допомоги тільки в одному агентстві ООН. Хоча є ще певні недоліки у цій системі, певні дублювання, неузгодженості критеріїв, а також категорій отримувачів, можна відзначити, що така координація відбувається уперше.

З метою максимального поширення інформації для постраждалих від війни осіб в Україні було розроблено унікальну електронну платформу «Допомога» [3]. Її розробка та впровадження вже надає можливість отримання майже усього комплексу інформації та порад з питань соціальної допомоги, зокрема її оформлення та подачі заявки на отримання. Так як значна кількість питань ще залишається недостатньо охопленою, пропонуємо такі рекомендації щодо підвищення соціальної безпеки України в умовах військового стану (табл. 1).

Таблиця 1. Рекомендації щодо підвищення соціальної безпеки України в умовах військового стану (узагальнено за [4])

Напрямок реалізації	Заходи
1	2
Рекомендації щодо права на житло	<p>Провести оцінку потенційної кількості наявного тимчасового житла та потреб у ньому для незахищених категорій осіб.</p> <p>Запровадити механізми залучення міжнародних донорів, зокрема Банку розвитку Ради Європи, до швидкого будівництва тимчасового житла</p> <p>Проаналізувати доцільність і можливість запровадження максимального ліміту орендної плати та закріпити гарантії захисту ВПО від примусового виселення з тимчасового житла без надання належного альтернативного житла</p> <p>Проаналізувати/провести оцінку готовності тимчасових будинків (у тому числі модульних будинків і містечок) до холодів.</p> <p>Розробити та запустити онлайнбазу даних/платформу для обміну інформацією про актуальне вільне житло, включно з інформацією про доступність тимчасового та вільного житла для осіб з інвалідністю.</p> <p>Провести оцінку пошкодженого майна, виділити ті будівлі, які мають бути відбудовані або принаймні захищені негайно, щоб уникнути їхнього подальшого руйнування через погодні умови</p>
Рекомендації щодо права на соціальний захист	<p>Організувати розповсюдження необхідної інформації про можливу соціальну допомогу та отримання статусу ВПО особам, чії квартири були зруйновані / пошкоджені в багатоповерхових будинках</p> <p>Модернізувати систему соціальних виплат, щоб зробити її зрозумілою, прозорою та уникнути подвійного отримання допомоги.</p> <p>Забезпечити координацію соціальних виплат на міжнародному рівні для уникнення подвійних виплат і впевненості у наданні базової підтримки</p> <p>Забезпечити інвестування в надання повного спектра послуг з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, починаючи від базової психосоціальної підтримки, що включає себе першу психологічну допомогу, психосвіту, підвищення обізнаності, заходи на рівні громад та інші види діяльності, до спеціалізованих послуг з охорони психічного здоров'я, як от консультування психолога, групова терапія або психіатричні чи психологічні обстеження та лікування,0</p>

Продовження табл. 1

1	2
	<p>Переглянути систему виплат для ВПО. Критерії надання допомоги та умови її скасування мають бути визначені на законодавчому рівні.</p> <p>Створити умови для належного захисту цивільних осіб, які отримали інвалідність внаслідок війни</p>
<p>Рекомендації щодо рівності і захисту від дискримінації</p>	<p>Проаналізувати доцільність створення єдиної гарячої лінії для звернень з питань дискримінації. Також необхідно проаналізувати доцільність висвітлення наслідків реагування органів влади на звернення щодо проявів дискримінації.</p> <p>Підтримати жертв дискримінації у пошуку правового захисту на національному рівні.</p> <p>Розглянути фактологічну базу досліджень впливу війни на найбільш уразливі категорії населення, що дозволить визначити найбільш необхідні кроки, які повинні бути спрямовані на їхню підтримку</p>
<p>Рекомендації щодо трудових прав</p>	<p>проаналізувати доцільність розробки переліку суспільно корисних робіт, до яких певні вразливі категорії населення можуть залучатися в якості обов'язкової трудової повинності.</p> <p>врегулювати статус призупинення трудового договору та надання правових підстав для того, щоб працівники під час призупинення трудового договору мали право на фінансову підтримку від держави. Надалі відшкодування допомоги може бути повністю покладено на державу-агресора</p> <p>провести опитування з оцінкою потреб, щоб визначити попит на місцевому ринку праці та вакансії для ВПО, що перебувають у відповідній громаді.</p> <p>вживати заходів, спрямованих на заохочення людей, особливо ВПО, повернутися до активного життя та працевлаштування шляхом: підвищення обізнаності, особливо серед ВПО, про їхні права та можливості, особливо щодо пошуку роботи та заробітку; підтримки роботодавців, які прагнуть навчити/перекваліфікувати працівників, особливо для уразливих категорій населення, щоб забезпечити їх роботою.</p>

Важливе значення для забезпечення соціальної безпеки України в післявоєнний період матимуть такі напрями державної політики, як підвищення готовності до реагування на кризові ситуації, розвиток двосторонніх відносин зі стратегічними партнерами, відновлення економічного і людського розвитку України, підвищення ефективності державного управління тощо.

Література

1. Новікова О.Ф., Сидорчук О.Г., Панькова О.В. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія. Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. Львів: ЛРІДУ НАДУ. 2018. 184 с. URL: [http://www.lvivacademy.com/down\\$load_2018/stan.pdf](http://www.lvivacademy.com/down$load_2018/stan.pdf)

2. Бойда С. В. Соціальна безпека людини як підґрунтя економічного розвитку в післявоєнний період. *Соціальна безпека людини в умовах війни: сутність, особливості та шляхи забезпечення*: матеріали круглого столу 28-30 червня 2023 р. / за заг. ред. проф. З.С. Варналія, – Київ-Одеса : Знання України. 2023.

3. єДопомога. Режим доступу: <https://aid.edopomoga.gov.ua/>

4. Смуш-Кулеша М. Федорова А. Мойса Б. Соціальні права в Україні під час війни : Звіт про оцінку потреб. Режим доступу : <https://rm.coe.int/needs-assessment-ua-2/1680a9b408>